

В. Плеве, по-перше, фаховий юрист. По-друге, у 38 років був сенатором. По-третє, досвід роботи на високих державницьких посадах. Стосовно суб'єктивних. В очах імператора, царської сім'ї В. Плеве мав стійкий образ консерватора, вірного слуги царю, захисника трону та Вітчизни. З постагтю цієї особистості пов'язаний черговий етап в історії Редакційної комісії, який може бути окремою темою дослідження.

Прихід нового очільника силового відомства вніс корективи у розстановку внутрішньополітичних сил навколо аграрного питання. Якщо Д. Сипягін і С. Вітте, маючи багато спільного, змогли дійти певного компромісу, то В. Плеве він не влаштував. Його непокоїли зволікання у діяльності Редакційної комісії. Був ще один нюанс, так би мовити, особистісний або людський фактор, який, на наш погляд, вплинув на розвиток ситуації з переглядом законодавства про селян. Ми вважаємо, що Д. Сипягін значно поступався В. Плеве за багатьма показниками. Насамперед у нього не було такого досвіду законотворчої роботи. По-друге, селянська справа не була предметом його зацікавлень. По-третє, це були різні люди за внутрішніми світоглядними переконаннями, характерами, темпераментами, силою волі тощо.

Узагальнюючи написане вище, констатуємо, що витоки Редакційної комісії чітко прослідковуються з 1893 р. У своїй еволюції вона пройшла декілька етапів, які тісно пов'язані з діяльністю на посаді Міністра внутрішніх справ Російської імперії таких постатей, як І. Дурново, Д. Сипягін, пізніше – В. Плеве.

Кожний із зазначених етапів мав свої особливості. Ця специфіка зумовлювалася такими факторами. По-перше, загальною суспільно-політичною та соціально-економічною ситуацією в країні. По-друге, актуальністю аграрного питання для правлячої династії та політичної еліти. По-третє, ідейно-змістовим наповненням інтелектуального поля російського істеблішменту стосовно аграрного питання та інтересів держави.

Принципи, покладені в основу роботи Редакційної комісії, не суперечили концепції державного протекціонізму над селянами, сформованій за царювання Олександра III. Вадою цих поглядів було те, що вони серйозно дисонували із тими соціально-економічними та суспільно-політичними процесами, які набирали потужних обертів у Російській імперії на початку ХХ ст. Замість того, щоб «випустити пар» і спрямувати селянську суспільно-політичну активність у вигідне для династії продержавне річизе, ставку зробили на «закручування гайок» із незначним послабленням для малочисельної категорії селян.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Леонтович В.В. История либерализма в России 1762 – 1914. / В.В.Леонтович. – М.: Русский путь, Полиграфресурсы, 1995. – 550 с.
2. Витте С.Ю. Избранные воспоминания, 1849 – 1911 гг. / С.Ю. Витте. – М.: Мысль, 1991. – 708 с.
3. Полное собрание законов Российской империи. Собр. 3-е. Т. XIII. - СПб., 1896. – № 9754.
4. О некоторых мерах к предупреждению отчуждения крестьянских наделных земель // Собрание узаконений и распоряжений правительства. Издаваемое при правительствующем сенате. 28 января 1894. – № 15. – С. 238 – 242.
5. Брусникин Е.М. Подготовка закона 14 декабря 1893 г. о неотчуждаемости крестьянских наделных земель / Е.М. Брусникин // Ученые записки Горьковского гос. ун-та. Сер. ист. – филол. 1964. – Т. 1. – Вып. 72. – С. 345 – 374.
6. Симонова М.С. Кризис аграрной политики царизма накануне первой российской революции. / М.С. Симонова. – М.: Наука, 1987. – 254 с.
7. Сидельников С.М. Аграрная политика самодержавия в период империализма. / С.М. Сидельников. – М.: Издательство Московского университета, 1980. – 289 с.
8. Щербакова И.К. Особое Совецание о нуждах сельскохозяйственной промышленности и Редакционная комиссия Министерства внутренних дел как альтернативные центры обсуждения крестьянского вопроса в начале ХХ века (1902 – 1905 гг.). / И.К. Щербакова. – Дисс... к.и.н. – М., 2003. – 282 с.
9. Нестерова Л.В. Вопрос о крестьянском наделном землевладении в Редакционной комиссии Министерства внутренних дел (1902 – 1904 гг.) / Л.В. Нестерова // Научные доклады высшей школы. – 1960. – № 2. – С. 76 – 92.
10. Ананьич Б.В. Сергей Юльевич Витте и его время. / Б.В. Ананьич, Р.Ш. Ганелин. – СПб., 1999. – 430 с.
11. Отчет по делопроизводству Государственного совета за сессию 1893 – 1894 гг. – Т.1. – СПб., 1894. – 890 с.
12. Центральный державный исторический архив у Санкт-Петербурзі (далі – ЦДАСПб). – Ф. 1291 Земський відділ. – Оп. 122. – Спр. 70. – Ч. 1. – Арк. 24.
13. Гурко В.И. Черты и силуэты прошлого. Правительство и общественность в царствование Николая II в изображение современника. / В.И.Гурко. – М.: Литературное обозрение, 2000. – 810 с.
14. Из дневника А.А. Половцева // Красный архив. – 1931. – т. 46. – С. 110 – 132.
15. Російський державний історичний архів (далі – РДІА). – Ф. 1291. – Оп. 122. – Спр. 70. – Ч. 1. – Арк. 101, 69.
16. ДАРФ. – Ф. 543. – Оп. 1. – Спр. 501. – Арк. 7 – 8.
17. РДІА. – Ф. 1291. – Оп. 122. – Спр. 70. – Ч. 1. – Арк. 190 – 212.

УДК 94:342.4(714)“1944/1959” Моріс Дюплессі

Р. Б. СІРОМСЬКИЙ

“LE CHEF”: ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНОГО РЕЖИМУ МОРИСА ДЮПЛЕССИ В КВЕБЕКУ (1944–1959 рр.)

(Сіромський Руслан Богданович – кандидат історичних наук, доцент кафедри нової та новітньої історії зарубіжних країн Львівського національного університету імені Івана Франка).

У статті простежено особливості політичного режиму Моріса Дюплессі в канадській провінції Квебек. Окрему увагу звернуто на пропозиції квебекського прем'єр-міністра стосовно реформування системи федералізму та зміни прерогатив у відносинах з федеральним центром.

Ключові слова: Канада, Квебек, М. Дюплессі, авторитаризм, націоналізм.

В статтє прослежены особенности политического режима Мориса Дюплессі в канадской провинции Квебек. Отдельное внимание уделено предложениям квебекского премьер-министра относительно реформирования системы федерализма и изменения прерогатив в отношениях с федеральным центром.

Ключевые слова: Канада, Квебек, М. Дюплессі, авторитаризм, национализм.

The article deals with the features of Maurice Duplessis political regime in the Canadian province Quebec. Separate attention is placed on Quebec Premier suggestions to reformation system of federalism and change of prerogatives in relations with a federal center.

Key words: Canada, Quebec, Maurice Duplessis, authoritarianism, nationalism.

Друга третина ХХ ст. в історії канадської франкомовної провінції Квебек нерозривно пов'язана з іменем її прем'єр-міністра Моріса Дюплессі (1890–1959). М. Дюплессі був багатогранною і надзвичайно складною особистістю, а той стиль правління, якого він дотримувався мав усі ознаки авторитарного (“дюплессізм”). Характерно, що тяжіння до авторитаризму знаходило, якщо не підтримку, то принаймні розуміння квебекців, оскільки парламентська демократія, британська за

сутністю, особливо не приваблювала франкоканадців [25, р. 64]. Щобільше, декларуючи захист французької мови та католицької віри, себто необхідні умови “вживання” квебекців в англосаксонському середовищі, М. Дюплессі забезпечив собі великий вотум довіри з боку мешканців провінції, які називали його просто – “шеф”^{*} (“*le chef*”) [15].

Мета статті – проаналізувати особливості політичного режиму М. Дюплессі в канадській провінції Квебек.

Актуальність проблеми визначається досі не применшеною потребою вивчення природи авторитарних режимів, окремі різновиди яких надалі функціонують у різних кутках світу. Слід зазначити, що порушене питання достатньо торкалися канадські дослідники (Майкл Бегіс, Рамсей Кук, Марсель Ріу) [3, 10, 25], тоді як в Україні відомий лише переклад праці Сержа Лорті “Моріс Дюплессі і провінція Квебек” (2004) [1]. Причому це видання здійснене, як видається, з дуже прагматичною метою – навести паралелі між повоєнним авторитарним режимом у Квебеку й українською суспільно-політичною дійсністю початку 2000-х рр. (навести окремі паралелі між М. Дюплессі та діючим на той час президентом України Л. Кучмою).

Сходження на політичний олімп Моріс Дюплессі розпочав 1936 р., коли створена ним партія Національний союз, що стояла на засадах збереження національної ідентичності, плекання традиційних культурних цінностей франкоканадців та боротьби з корупцією, уперше сформувала уряд у Квебеку. Урядування М. Дюплессі не було тривалим, бо вже 1939 р. місцеві ліберали, котрі переконали мешканців провінції, що лише їм під силу заблокувати спроби Оттави втягнути Квебек у війну^{*}, повернулись до влади.

Другий термін перебування на чолі квебекського уряду М. Дюплессі (1944–1959 рр.) був забезпечений вдало проведеною передвиборчою програмою Національного союзу, у якій декларувалося прагнення розширити права провінції в рамках федерації. Реформа канадського федералізму стала мало не візитною карткою правлячої партії, а сама політична сила отримала бренд націоналістичної. М. Дюплессі заявляв, що Квебек не подібний до інших дев’яти провінцій держави, а тому повинен мати більші права й можливості [2]. Проте федеральний уряд, очолюваний теж франкоканадцем Луї Сен-Лораном (1948–1957), раз-по-раз відкидав ідею розширення провінційних прав. Відтак, взаємини між Оттавою та Квебеком у перші повоєнні роки відзначались небажанням вести спільний діалог і, за образним висловом одного з політичних оглядачів провідної канадської телерадіокомпанії Сі-Бі-Сі, нагадували “політичний футбол” [21].

У 1953 р. М. Дюплессі ініціював створення Королівської комісії з конституційних проблем, яку очолив суддя Томас Трамбле. Після трьох років роботи “комісія Трамбле” підготувала рапорт, у якому визнала факт втручання федеральних властей у сферу провінційної юрисдикції та виступила за автономію Квебеку у складі Канадської федерації. “Комісія Трамбле” запропонувала перейти до “нового федералізму”, суть якого полягала в тіснішій федерально-провінційній співпраці та захисті національних культур [23, р. 187].

Рекомендації “комісії Трамбле” були так само проігноровані квебекською владою, як і попередні заклики Оттави щодо внесення змін до основного закону держави. Причина цього полягала у небажанні М. Дюплессі робити будь-які зміни і таким чином зберегти встановлений ним у провінції режим. Крилатою стала фраза прем’єра: “*Дайте Квебекові достатні фінансові можливості і конституційні зміни можете робити самі*” [29, р. 338].

В провінції М. Дюплессі мав необмежену владу та визначальний вплив на парламент. Окрім поста прем’єр-міністра, він одночасно обіймав посади міністра юстиції та генерального прокурора, самостійно призначав суддів провінції. Характерними рисами практикованої прем’єром політичної методології (“дюплессізму”) були: фаворитизм, використання законодавства з політичною метою, утиск демократичних свобод, корупція. Основою квебекського суспільства (мало ознаки “закритого суспільства”) на довгі роки стали не права, а надані привілеї, що тісно поєднувались з покорюю та влячністю “шефу”. Відтак, за періодом урядування М. Дюплессі в історіографії міцно закріпилося визначення “темні часи” [28].

М. Дюплессі займав безпрецедентну позицію у відносинах з ієрархами квебекської католицької церкви, що дало підстави говорити про своєрідний “священний союз” між ними (принаймні на початках) [16, р. 2741]. З одного боку, католицька церква суттєво впливала на суспільне життя провінції, повністю контролюючи її соціальний розвиток, проте, з другого боку, церква фінансово залежала від провінційного уряду. М. Дюплессі навіть хизувався, що “єпископи їдять у нього з руки” [9, р. 102]. Така співпраця, якийсь час, була вигідною обом сторонам. Загальний відсоток тих, хто ходив до церкви у Канаді станом на 1956 р. складав 60 %, тоді як у Квебеку – 83 %, а серед католиків провінції цей показник був ще вищим – 87 % [27, 1957, January 9]. Один священник припадав на 509 квебекців, а один член релігійного ордену на 78 вірних [19, р. 335]. Відтак, церква перетворилася на головного пропагандиста ідей правлячого Національного союзу, забезпечуючи необхідний послух владі. Відомі навіть випадки, коли людей змушували присягати на Біблію, що вони на виборах віддадуть свої голоси Національному союзу [1, с. 13]. Уміло маніпулюючи релігійними почуттями, а також громадською думкою франкоканадців, М. Дюплессі вдавалося незмінно перебувати при владі.

Але черговий успіх Національного союзу під час голосування 1956 р. змусив суспільство чи не вперше серйозно призадуматись і критично проаналізувати все те, що відбувалося у провінції [10, р. 60]. Перемогу на цих виборах Національний союз здобув завдяки недосконалій виборчій системі та залюкванню квебекців комуністичною загрозою, що насправді було не більше, аніж передвиборчим міфом [24]. Як не парадоксально, але першим критиком “дюплессізму” стала католицька церква. У серпні 1956 р. абати Жерар Діон та Луї О’Нейл у памфлеті “Політична аморальність у провінції Квебек” виступили з гострою критикою на адресу влади, звинувативши останню у політичній аморальності та відвертій корупції [13]. Свою критику священники спрямували і на байдуже ставлення населення до порушень з боку влади під час виборів. Враховуючи те, що Національний союз переконливо переміг із перевагою у понад три чверті голосів, не залишалось сумніву, що памфлет мав винятково антиурядове спрямування [1, с. 32].

Реакцією на звинувачення керівництва Квебеку в аморальності та корупційній діяльності став виступ провінційного секретаря Іва Прево, який, щоправда, вдався не стільки до спростувань, скільки до закидів у відповідь. Як і слід було очікувати, це ще більше налаштувало церкву проти влади і 19 грудня 1956 р. її керівництво виступило з дошкульним звинуваченням уряду у “надмірній розхлябаності” [26, 1956, December 5]. Отже, можна констатувати, що у др. пол. 1950-х

^{*} У цьому інколи простежують певні аналогії з такими означеннями керівників держав в як “дуче” (Італія), “фюрер” (Німеччина), “каудильйо” (Іспанія).

^{*} У 1944 р. розгорілася “конспіриційна криза” у Квебеку, населення якого відмовлялося йти до війська та захищати інтереси “чужої держави”, себто Канади.

рр. католицька церква поступово перейшла в опозицію до режиму М. Дюплессі, який опинився у досить непевному становищі, оскільки клерикалізм був ідейною основою методології його правління.

Позицію церковнослужителів підтримала квебекська газета “Девуар” (“*Le Devoir*”), головний редактор якої, лідер організації “Католицька дія” Анрі Лорендо звинуватив провінційну владу не лише в аморальності й відсутності в регіоні демократії, але й у недостатньому обстоюванні прав франкофонів у Канаді [14]. Поряд із “Девуар”, до критики керівництва провінції долучився і журнал “Сіте лібр”, у якому друкувались молоді квебекські інтелектуали, серед яких відомі у майбутньому політичні діячі Канади П'єр Трюдо, Жерар Пелет'є, Жан Маршан та інші. На сторінках “Сіте лібр” підіймались головні питання стану демократії у провінції та канадського федералізму, втім, на відміну від “Девуар”, журнал відкинув націоналістичну ідеологію [8, р. 420]. Натомість газета “Девуар” значно доклалась до еволюції квебекського етнічного націоналізму до його відповідника яacobinського типу [12, р. 82].

Початок критики провінційної влади з боку преси був знаковим моментом в історії провінції, оскільки раніше М. Дюплессі вдавалося підтримувати з журналістами нормальні стосунки. В листопаді 1953 р. на конференції, присвяченій майбутньому Канади, яка відбувалась у Квебеку, член Королівської комісії у справах мистецтва та науки (“комісія Мессі”) Гільда Нейтбі не без подиву констатувала, що франкоканадська преса узагалі висвітлює здебільшого культурне життя провінції і зовсім не цікавиться політикою [17, р. 215].

Ключовими причинами пасивності та слухняності преси аж до др. пол. 1950-х рр. було те, що вона, з-поміж іншого, не прагнула до зміни системи, при якій почувала себе досить комфортно [1, с. 43–44]. Але необхідно зважати і на той факт, що не останню роль у підтримці політичного курсу Національного союзу протягом тривалого часу відіграла підтримка преси основних дій М. Дюплессі. Проте ситуація докорінно змінилася у 1958 р., коли внаслідок дошкульних публікацій у “Девуар” про зловживання влади під час приватизації газотранспортної системи Квебеку, прем'єр доволі грубо обійшовся з журналістами цього видання. Таку поведінку засудили чи не всі провінційні газети, у тому числі наближені до “шефа”, що фактично стало поворотним моментом у відносинах між квебекською владою і пресою [31, р. 1109].

Окрім преси авторитарний режим М. Дюплессі в др. пол. 1950-х рр. суттєво похитнула поява телебачення, що сприяло швидкому й вільному обігові інформації. У той час у Квебеку був лише один телевізійний канал, який контролювала Канадська телерадіомовна корпорація (Сі-Бі-Сі) – орган федерального уряду. Перебуваючи поза впливом “шефа”, новий засіб масової фактично став в опозицію до режиму М. Дюплессі, котрий розцінювався з боку Сі-Бі-Сі, як відверто “диктаторський” [15].

Проти режиму М. Дюплессі спрацював і незадовільний соціальний стан жителів провінції, у світобаченні яких після Другої світової війни ще виразніше проявився комплекс відсталості, а політик ліворадикального спрямування Поль Вальєр узагалі назвав своїх співвітчизників “білими неграми Америки” [30, р. 21]. М. Дюплессі був дуже консервативним, що стосувалося фінансової сфери і економив на чому тільки міг, зокрема й соціальних виплатах. Це призвело до того, що, з одного боку, провінція традиційно мала збалансований бюджет, але, з другого боку, дещо нижчу ніж в окремих регіонах Канади заробітну плату. Так, на середину 1950-х рр. за рівнем середньої тижневої заробітної плати Квебек займав четверте місце у державі, поступаючись Онтарію, Альберті та Британській Колумбії [7, р. 17].

Прикладом неприхильного ставлення з боку М. Дюплессі до підвищення зарплат можуть бути події 1949 р., пов'язані зі страйком понад п'яти тисяч шахтарів азбестових копалень у провінційних містах Азбестос та Тетфорд Майнз, робітники яких вимагали збільшити зарплатню та поліпшити умови праці. Роботодавці, головним серед яких була американська компанія “Джонс-Менвіл”, зігнорували вимоги шахтарів, що призвело до насильства і зіткнень останніх з поліцією. Робітників звинуватили у заколотницькій діяльності, яка, на думку квебекського прем'єра, була інспірована комуністами [22]. Конфлікт удалося залагодити лише через кілька місяців шляхом судового розгляду та завдяки особистому втручання М. Дюплессі. Опоненти режиму успішно присвоїли “Азбестовому страйку” статус легенди, звинуватили прем'єра провінції у таємній змові з керівництвом гірничих корпорацій, зробивши цю подію поворотним пунктом у процесі лібералізації провінції [1, с. 41].

Зважаючи на особливості франкоканадської ментальності, квебекці мало цікавились питаннями комерції і фінансів [4, р. 684]. Навчальні заклади Квебеку готували здебільшого гуманітаріїв, а спроби ректора Лавальського університету Альфонса-Марії Парана виправити ситуацію і домогтись збільшення урядового фінансування на підготовку технічних працівників і менеджерів закінчилися безрезультатно [26, 1957, January 10]. Водночас, М. Дюплессі скеровував значні грошові асигнування на розвиток села, оскільки саме сільське населення він вважав основою франкомовної спільноти [25, р. 47]. Показово те, що частка франкофонів серед усього населення провінції, зайнятого сільським господарством, складала аж 91 % (суспільство “водоносів і лісорубів”) [20]. У 1957 р. уряд започаткував грандіозну програму фінансової допомоги квебекським фермерам, тоді як інші галузі економіки залишалися поза увагою “шефа” [27, 1957 January 10]. Однак віддача від таких проектів М. Дюплессі була незначною і, скажімо, станом на 1959 р. частка сільського господарства у внутрішньому валовому продукті Квебеку складала лише 15,1 % [6, р. 160].

До кінця 1950-х рр. більшість квебекців працювали на роботах, так чи інакше пов'язаних із промисловістю, що посилювало розрив між новими цінностями й тією ідеологією, яку сповідував Національний союз. Невдалою була також спроба запобігти переселенню квебекців із сіл у міста, бо вже у 1956 р. міське населення провінції майже удвічі переважало сільське – 2 715 341 проти 1 387 540, а характерною рисою квебекських краєвидів стали закинуті ферми [5, р. 44].

Урбанізація суттєво порушила базову опору режиму, однак історія “дюплессістського Квебеку” завершилась 9 вересня 1959 р. – разом із смертю Моріса Дюплессі у власному робочому кабінеті, яку канадський політичний оглядач Пітер Ньюмен порівняв з кончиною в СРСР Йосифа Сталіна [18, р. 280]. Проте, навіть, якби не смерть М. Дюплессі, режим навряд чи проіснував би довго, зокрема, через використання політичних методів, які не відповідали цінностям нового часу, сильний антиінтелектуальний ухил, нездатність партії залучити у свої ряди молоде покоління [1, с. 106].

Прийшовши до влади 1960 р. опоненти з Ліберальної партії продемонстрували рішучість у викритті зловживань своїх попередників. Одним із перших кроків уряду Жана Лесажа стало створення спеціальної комісії для розслідування зловживань дюплессістського режиму (створено спеціальну “комісію Салваса”). У результаті своєї роботи комісія підготувала два звіти, у яких навела конкретні приклади корупції за час урядування М. Дюплессі чи не у всіх сферах суспільного життя [11]. Проте розслідування “комісії Салваса” мало на меті не так засудити “шефа”, скільки підірвати вплив Національного союзу серед квебекців і змалювати його урядування у найчорніших барвах [1, с. 95].

Загалом, режим М. Дюплессі в Квебеку був своєрідним уособленням стану тамтешнього суспільства, як з усіма його вадами, так і з позитивними сторонами. Звісно, М. Дюплессі “не дотягував” до рівня правителів на зразок Ф. Франко в

Іспанії чи навіть А. Салазара в Португалії. Утім, його режим мав ознаки автократизму: зосередження влади в одних руках, зрощення партійного апарату з державними структурами, тримання у покорі населення. Парадокс у тому, що квебекський дюплексизм достатньо вільно існував в межах ліберально-демократичної Канади.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Лорпі С. Моріс Дюплессі і провінція Квебек / Пер. з англ. Київ : Техніка Лтд., 2004. – 233 с.
2. Backseat Driver: Longing for Autonomy // Режим доступу : http://archives.cbc.ca/IDC-1-73-394-2220/politics_economy/constitution_debate_1/ [20.02.2012].
3. Behiels M. Prelude to Quebec's Quiet Revolution. Liberalism versus Neo-nationalism 1945–1960. Kingston & Montreal : McGill-Queens University Press 1985. – 366 pp.
4. Breton R., Roseborough H. Ethnic Differences in Status // Canadian Society: Sociological Perspectives / Ed. by B. Blishen, F. Jones, K. Naegle, J. Porter. Toronto : Macmillan of Canada, 1968. P. 683–701.
5. Canada 1960. The Official Handbook of Present Conditions and Recent Progress. Ottawa, 1960. – 320 pp.
6. Canada 1963. The Official Handbook of Present Conditions and Recent Progress. Ottawa, 1963. – 318 pp.
7. "Canadian Statistical Review". Ottawa. 1958. Vol. XXXIII. № 5.
8. Carrier A. L'idéologie politique de la revue Cité Libre // Canadian Journal of Political Science. Toronto. 1968. Vol. I. № 4. P. 414–428.
9. Colombo J. 999 Questions About Canada. Toronto : Doubleday Canada, 1989. – 390 pp.
10. Cook R. Canada, Quebec and Uses of Nationalism. Toronto : McClelland and Stewart, 1986. – 224 pp.
11. Grande première québécoise // Режим доступу : <http://archives.radio-canada.ca/400d.asp?id=0-17-619-3374&6=1/> [15.03.2012].
12. Karmis D. Pluralism and National Identity (ies) in Contemporary Québec: Conceptual Clarifications, Typology, and Discourse Analysis / Transl. from the French // Québec : State and Society / Ed. by A.-G. Gagnon. Toronto: Broadview Press, 2004. P. 69–96.
13. La déclaration DION-O'NEILL avait été acceptée par la censure ecclésiastique (interview exclusive au DEVOIR) Publiée le Samedi 11 août 1956 par Cyrille Felteau // Режим доступу : <http://www2.marianopolis.edu/quebechistory/docs/morality/2htm>. [4.05.2012].
14. La politique provinciale UN RÉFLEXE MORAL Editorial, Le Devoir, Monday, August 13, 1956 André Laurendeau // Режим доступу : <http://www2.marianopolis.edu/quebechistory/docs/morality/4htm>. [4.05.2012].
15. Le Chef: Maurice Duplessis // Режим доступу : http://archives.cbc.ca/ID-1-73-1461-9675/politics_economy/maurice_duplessis/ [25.05.2012].
16. Mackey F. Révolution à la québécoise // Horizon Canada. Une nouvelle façon de découvrir l'histoire du Canada. Vol. X. / Sous la direction de B. Robert e. a. Québec : Centre d'Études en Enseignement du Canada, 1987. P. 2737–2743.
17. Neatby H. Cultural Evolution // Canada's Tomorrow. Papers and Discussion Canada's Tomorrow Conference. Quebec City, November, 1953. / Ed. by G. Gilmour. Toronto : Macmillan, 1954. P. 185–224.
18. Newman P. Renegade in Power: The Diefenbaker Years. Toronto : McClelland and Stewart Ltd., 1973. – 414 pp.
19. Ouellet F. The Quiet Revolution : A Turning Point // Towards a Just Society: The Trudeau Years. Markham : Viking, 1990. P. 313–341.
20. Part des francophones dans l'économie québécoise, 1961, 2003 // Режим доступу : <http://www2.marianopolis.edu/quebechistory/stats/Francopho-necontroloftheQuebecconomy1961-2003.htm>. [23.05.2012].
21. Playing Political Football // Режим доступу : http://archives.cbc.ca/IDC-1-73-394-2219/politics_economy/constitution_debate_1/ [8.05.2012].
22. Quebec's Asbestos Strike // Режим доступу : <http://www2.marianopolis.edu/quebechistory/docs/asbestos/3o.pdf>. [23.05.2012].
23. Rapport de la commission Royale D'enquête sur les problèmes constitutionnels. Vol. 2. Le Fédéralisme. Québec, 1956. – 336 pp.
24. Réforme des lois et des moeurs électorales Editorial, Le Devoir, Wednesday, August 8, 1956 by Gérard Filion // Режим доступу : <http://www2.marianopolis.edu/quebechistory/docs/morality/5htm>. [17.05.2012].
25. Rioux M. La question du Québec: Assai. Montréal : L'Hexagone, 1987. – 274 pp.
26. "The Globe and Mail". Toronto.
27. "The Montreal Star". Montreal.
28. The Quiet Revolution // Режим доступу : <http://www2.marianopolis.edu/quebechistory/events/quiet.htm>. [23.05.2012].
29. Thomason D. Jean Lesage & the Quiet Revolution. Toronto : Macmillan of Canada, 1984. – 501 pp.
30. Vallières P. White Niggers of America / Transl. from the French. Toronto : McClelland and Stewart, 1972. – 281 pp.
31. Wade M. The French Canadians 1760–1967. Vol. I. Toronto : Macmillan, 1968. P. 608–1128.

УДК 94:061.237"1851/1868"

Г. М. СІРОМСЬКА

СТАТУТ "НАРОДНОГО ДОМУ" У ЛЬВОВІ: РОЗРОБКА ТА УХВАЛЕННЯ (1851–1868)

(Сіромська Ганна Миколаївна – кандидат історичних наук, доцент кафедри філософії і політології Львівського державного університету внутрішніх справ).

У статті висвітлено перипетії навколо уконституювання громадсько-культурного товариства "Народний Дім" у Львові. Особливу увагу зосереджено на політико-правових дискусіях стосовно окремих положень Статуту установи. Проведено аналіз основних статей документа.

Ключові слова: статут, Народний Дім, русофіли, Керівна рада, Загальні збори, товариство.

В статті освітлено перипетії вокруг конституирования общественно-культурного общества "Народный Дом" во Львове. Особое внимание уделяется политико-правовым дискуссиям относительно отдельных положений Устава учреждения. Проведен анализ основных статей документа.

Ключевые слова: устав, Народный Дом, русофилы, Совет управляющих, Общее собрание, общество.

The article highlights the peripeteias around constituting a socio-cultural society "National Home" in Lviv. Particular attention is focused on political and legal discussions concerning certain provisions of the Charter of the Institution. The analysis of the main articles of the document is done.

Key words: Charter, National Home, Russophiles, Governing Council, General Meeting, society.

Русько-народний Інститут "Народний Дім" у Львові – одна з найдавніших установ галицьких українців – поряд з Галицько-Руською Матицею та Ставропігійським Інститутом стояв біля джерел організації громадсько-політичного та культурно-просвітнього життя в Галичині після "весни народів" 1848–1849 рр. Заснування цього Товариства стало відповіддю на культурне домінування поляків у краї та засвідчило бажання галицьких українців в інституційний спосіб задекларувати свою національну самобутність (разом з тим, Народний Дім перетворився на виразника русофільської ідеології в регіоні).

Влітку 1849 р. австрійська влада дозволила Головній Руській Раді використати для будівництва Народного Дому руїни колишньої університетської бібліотеки. 18 жовтня 1851 р. у присутності галицького духовенства та громадськості